

Basaon Taku nat Pilipino

Let's Read Pilipino

SUMMER INSTITUTE OF LINGUISTICS - PHILIPPINES
Translators Publishers

1977

Published
in cooperation with
Bureau of Elementary Education
and
Institute of National Language
of the
Department of Education and Culture
Manila, Philippines

A Transition Primer
from Limos-Kalinga to Pilipino
53.10-177-2.4C 52.140P-776001MG
Printed in the Philippines

Foreword

Some of the glory of the Philippines lies in the beautiful variety of people and languages within its coasts. It is to the great credit of the national leadership over the years that no attempt has been made to destroy this national heritage. The goal has been instead to preserve its integrity and dignity while building on this strong foundation a lasting superstructure of national language and culture.

The present book is one of many designed for this purpose. It recognized the pedagogical importance of dividing literacy and second-language learning into two steps--literacy being the first. When a student has learned to read the language he understands best, the resulting satisfaction in his accomplishment gives the drive and confidence he needs to learn the national language. His ability to read, furthermore, is the indispensable tool for the study this program will require.

The Department of Education and Culture of the Philippines is proud to present this latest volume in a nationwide series designed to teach the national language through literacy in the vernaculars. It will strengthen both the parts of the nation and the whole.

JUAN L. MANUEL
Secretary

PREFACE

This Pilipino reader, Basaon Taku nat Pilipino, has been prepared to help the Limos-Kalinga people of Kalinga-Apayao, who have learned to read in the vernacular, use their skill in reading the national language. This transition reader is to be taught following the Limos-Kalinga reader, Mambasa Taku.

In the first part of the book, pages 1 to 14, letters which are not found in the Limos-Kalinga alphabet are introduced. The Pilipino letters r and h are taught in the first two lessons. The following lessons teach the letters c, f, j, q, v, and z - letters commonly found in names and borrowed words.

The second part of the book is designed to give the student practice in reading Pilipino for fluency and comprehension. Each story of the primer-workbook, Mambasa Taku, is translated into Pilipino. The translations are not literal, but the stories are placed side by side so that the reader can compare the two versions. Below the stories is a list of the content words used in the Kalinga version with the Pilipino equivalents. The root words are given. If the root word is very different from the form used in the story, the full form is given in parentheses to help the reader identify the root. An asterix (*) indicates that the Kalinga and Pilipino words do not correspond closely. In such instances the exact meaning is sometimes given in parentheses.

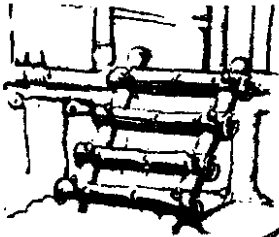
Mr. John Paglinawan wrote the Pilipino stories for lessons 1 and 2 and prepared the initial Pilipino translations of the Mambasa Taku stories. Mrs. Helen Ramos and Mrs. Beatrice Dongui-is edited and checked the Pilipino with the original Kalinga versions of the stories. Miss Editha Jalotjot and Miss Neri Zamora checked the Pilipino stories. Mr. and Mrs. Orlando Awingan translated the lesson 1 and 2 Pilipino stories into Kalinga. We are grateful for the help of each one.

Kathleen Bosscher
Carol Porter

Summer Institute of Linguistics

Hh

ha hi ho hu he
Ha Hi Ho Hu He

hagdan

Helen

halò

Hilda

hipon

Henri

h
H
Hh

1. Basaom danat syllable nu abuson nat mistulu/mistala. 2. Ibagem danat ngadan un basaon nat mistulu/mistala. Baligonggongom danat gili un awad pada nat lugi. 3. Ikanglit ru nat naigili un mamin--adu.

1. Basaom nat ugud. Baligongongom nat balun kanglit utnat ugud, asim ikanglit nat ugud
utnat maikanglitana. 2. Basaom danat ngadan un algaw kan bulan.

Herminya

bahay

simbahan

hindi

kahon

ahas

Ang Araw

Mga Buwan

Huwebes

Hunyo

Hulyo

Utdit ummunan al-algaw, sadat ilok ummili da. Simpangatan da. Pipiyoon dat kaaduwana ilok dit pangat da ta napiya dit manlilintog na. Naid nanligatan dan nabiyag un umili.

Inggaw anak dit pangat dan amoda babbalasang un babai. Gaput dit kabalasang na, adun mamiya dan siya. Adun umoy mangug-ugaw kan siya. Kadalabi adun umoy mangalom kan siya ot mangitod da pay si nababalol un lubay.

Osan singidgidaman nambinbinnay sit osan aggola un nadadag si panggop un inummoy sit boboloy dat ilok. Inuuway na ingganat naila na dit babbalasang un inumbog sit tubun dit mula. Naid nakatigammot dit nanlolonok na ot inlimod nan intoddak dit babbalasang.

Utdit natigammuwan didit pangat dit napasamak, amod dit sulag na ot imbaganat dadit amina ilok un inapon da dit aggola. Aminon takung inapon nat kaabuabut ingganat maodasan taku, ta itdan taku si nadagsona adi da naodasan siya nat ingganat tun satun, siyad in-innapon da tun kawa-kawas un aggola.

una - una

*al-algaw - panahon

ilok - lamok

*ili - tira (naninirahan)

osa (sin-) - isa

*pangat - hari

piya - hanga

*kaaduwan - halos lahat

*piya - husay

*lintog (gubilnu) - pamahalaan

ligat - hirap

*ili (umili) - buhay (kabuhayan)

anak - anak

* babbalasang babai - dalaga

balasan - ganda

adu - dami

piya - mahal

ug-ugaw - mapangasawa

labi - gabi

alom - harana

*itod - handog

*balol - mahal

lubay - hiyas

gidgidam - hapon

binnay - dahan

aggola - talangka

Noong unang panahon ay sama-samang naninirahan ang mga lamok sa isang kaharian. Ang haring lamok ay hinahangaan ng halos lahat ng kaniyang pinaghaharian dahil sa siya ay mahusay mamahala. Hindi naghihirap ang kaharian sa kabuhayan.

Ang hari ay may isang anak na dalagang napakaganda. Dahil sa kaniyang kagandahan ay marami ang nagmamahal sa kaniya. Marami sa kanila ang naghahangad na siya ay mapangasawa. Halos gabi-gabi'y hinaharana siya at mayroon ding mga naghahandog ng mga mamahaling hiyas sa kaniya.

Isang hapong tahimik ang kaharian ay dahan-dahang pumasok ang isang talangka na may masamang hangarin sa dalaga. Hinintay niya ito habang nakahimlay sa dahon ng isang halaman. Walang nakahalata sa kaniya kaya lihim niyang naitakas ang dalaga.

Nagalit ang hari at inutusan ang lahat ng mga lamok sa kaniyan kaharian na hanapin ang talangka. Halughugin ang lahat ng mga butas at hulihin siya upang malapatan ng pinakamabigat na parusa. Hindi nila natagpuan ang dalaga kaya hanggang ngayon ay patuloy pa ang paghahanap sa masamang talangka.

dadag - sama

panggop - hangad

umoy - pasok

uway - hintay

umbog - himlay

tubo - dahon

mula - halaman

*tigammu - halata

limod - lihim

toddak - takas

sulag - galit

*baga - utos

amin - lahat

inap - hanap

*inap - halughog

abut - butas

odas - tagpo (natagpuan)

kusto - lapat

dagson - bigat

patigma - parusa

kawas - sama

Rr

ra	ri	ro	ru	re
Ra	Ri	Ro	Ru	Re

radyo

Rosa

relos

Ramon

repolyo

Roberto

r
R
Rr

1. Basaon danat syllable nu abuson nat mistulu/mistala. 2. Ibagea danat ngadan un basaon nat mistulu/mistala. Baligonggongom danat gili un awad pada nat nat lugi. 3. Ikaanglit nu nat naigili un manin-adu.

1. Basaom nat ugud. Baligonggongom nat balun kanglit utnat ugud, asim ikanglit nat ugud utnat maikanglitana. 2. Basaom danat ngedan un algaw kan bulan.

Pedro

Abra

Orlando

Surigao

Maria

Samar

Mga Araw

Mga Buwan

Martes

Inero

Miyerkules

Pebrero

Biyernes

Marso

Abril

Septiyembre

Oktubre

Nobyembre

Disyembre

Nayam-an dit kallub da Raul kan Rosa gaput dit kaysan na bali. Adun naanud un lupluput da kan udum pay un kokokwa da. Ak-akittana lawa dadit nabun-an sidat kigada kokokwa da.

Kaaduwan sidat ininggaw sidi ya boboloy, naam-amod da un kummapus. Naidon dit namnama da un matagu yoong nalaing si Raul ta impopoos na un nangkokwat dit pappayaw. Magangput man dit baybay na, inammaana dit kallub dan niyam-an dit bali.

Innilan dat kailiyan dit kingwana ot tinulad dan amin. Siyaon ud kummiyaan da ot gummalbalu dit boboloy dan kawas.

nyam-an - sira
kallub - barung-barong
*kaysan - daan (nakaraan)
bali - bagyo
adu - dami
anud - tangay (ng tubig)
luput - baro

udum - iba
*koon (kokokwa) - ari
akit - kaunti
bun-an - tira
inggaw - tira
boboloy - baryo
kapus - maralita

Nasira ang barung-barong nina Raul at Rosa bunga ng nakaraang bagyo. Marami sa kanilang mga baro at iba pang ari-arian ang tinangay ng tubig. Kaunti lamang ang natira sa mga ito.

Marami sa mga nakatira sa baryong iyon ang lalong naging maralita. Sila ay nawalan na rin ng pag-asa nguni't si Raul ay marunong. Araw-araw ay patuloy siyang gumagawa. Pagkatapos mag-araro sa bukid ay inaayos pa niya ang mga nasira sa kanilang barung-barong.

Siya ay tinularan ng maraming kababaryo niya kaya ang kanilang lugar na dati'y larawan ng karalitaan ay umunlad.

maid - wala
nama - asa (pag-asa)
laing - dunong
koon (nangkokwa) - gawa
payaw - bukid
gangput - tapos
baybay - araro

amma - ayos
tulad - tulad
*ili (kailiyan) - baryo
(kababaryo)
*boboloy - lugar
kawas - maralita (karalitaan)
piya (kummiya) - unlad

Cc

ca co cu ci ce
ka ko ku si se

ca co cu ci ce
Ca Co Cu Ci Ce

C
C
C c

ci ce
si se

ca co cu
ka ko ku

Cebu

municipio

Lucia

Cagayan

botica

Cora

1. Ilem nat umunan kinabkaban. Bascom denat syllable nu abuson nat mistulu/mistala. Nampeda nat kaiboswoyan nat umunan napalepad utnat maikagwan napalepad. 2. Bascom denat syllable ut nat maikagwan kinabkaban. 3. Ikanglit nu nat naigili un mamin-adu. 3. Bascom nat ugud. Balig nggongom nat balun kangli: utnat ugud, asim ikanglit nat ugud utnat maikanglitana.

fa	fi	fo	fu	fe
Fa	Fi	Fo	Fu	Fe

Ff

f

F

Ff

1. Basaon darat syllable nu abuson nat mistulu/mistala. 2. Ikaranglit nu nat nagliti un mamir-adiu.
 3. Basaon nat ugud. Baligongongom nat balun karanglit utnat ugud, asin karanglit nat ugud utnat makkaranglitana.

Ifugao

Filipino

Rufina

Florencio

Felisa

Francisco

Jj

ja ji jo ju je
ha hi ho hu he

ja ji jo ju je
Ja Ji Jo Ju Je

j
J
Jj

Ecija

Jolo

Jacinto

Jose

Juan

Jesus

1. I lam nat umunan kinabkabon. Basaom danat syllable nu abuson nat mistulu/mistala. Nampada nat kaiboswoyan nat umunan napalepad utnat maikagwan napalepad. 2. Basaom danat syllable utnat maikagwan kinabkabon. 3. Ikanglit nu nat naigili un mamin-edu. 3. Basaom nat ugud. B.ligonggom nat balun kanglit utnat ugud, asim ikanglit nat ugud utnat maikanglitana.

1. Ilam nat umunan klnakkabon. Basnom denat syllable mu abuson nat mistuly/mistala.
 Nampada nat kalbosoboyan nat umunan napalepad utnat malikawan napalepad. 2. Basnom denat
 syllable utnat malikawan klnakkabon. 3. Ikanglit mu nat naiglit un mamir-edu. 3. Basnom
 nat ugud. Baligongongom nat balun kanglit utnat ugud, asim ikanglit nat ugud utnat malikanglitana.

Q q

que	qui
ke	ki

que	qui
Que	Qui

Handwriting practice lines with the letters Q and q written on them.

Antique

Quiapo

Marinduque

Quirino

Siquijor

V v

va	vi	vo	vu	ve
Va	Vi	Vo	Vu	Ve

V
V
V v

Davao

Cavite

Victor

Visayas

Valentina

Viernes

1. Basaon danat syllable nu abuson nat mistulu/mistala. 2. Ikaanglit nu nat naigili un mamir-adu.
3. Basaon nat ugud. Baligongongom nat balun kaaanglit utnat ugud, esim ikaanglit nat ugud utnat meikaanglitana.

Z z

za	zi	zo	zu	ze
Za	Zi	Zo	Zu	Ze

Handwriting practice lines for the letter Z. The first line shows a lowercase 'z' on a four-line grid. The second line shows an uppercase 'Z' on a four-line grid. The third line shows both uppercase 'Z' and lowercase 'z' on a four-line grid.

Quezon

Rizal

Handwriting practice lines for the word 'Quezon' on a four-line grid.

Handwriting practice lines for the word 'Rizal' on a four-line grid.

Luzon

Zambales

Handwriting practice lines for the word 'Luzon' on a four-line grid.

Handwriting practice lines for the word 'Zambales' on a four-line grid.

Zamboanga

Nueva Vizcaya

Handwriting practice lines for the word 'Zamboanga' on a four-line grid.

Handwriting practice lines for the word 'Nueva Vizcaya' on a four-line grid.

1. Basaom danat syllable nu abuson nat mistulu/mistala. 2. Ikanalit nu nat naiglid un manin-edu.
 3. Basaom nat ugud. Baligongongon nat balun kanalit utnat ugud, asin ikanalit nat ugud utnat malkanalitena.

Ina na
Inanin ina.
Inani naon.
Inunan inan inani.

Ina niya.
Inani na ni Ina.
Inani na niya.
Naunang inani ni Ina.

ina - ina
ani - ani
una - una

Nina

Nan-ani nin?

On, nan-ani Nina.

Inani naon.

Nina

Nag-ani kaya siya?

Oo, nag-ani na si Nina.

Inani na niya.

ani - ani

Nan-ani.

Nan-ani-on.

Naunan nan-ani.

Inani naon.

Nag-ani siya.

Nag-ani na siya.

Nauna siyang mag-ani.

Nag-ani na siya.

ani - ani

una - una

Nan-odon.

Ina na nin din nan-odon?

On, inodnana din naudi.

Adu din udan.

Andi dan nan-anidu.

Nag-aalaga siya ng bata.

Ang ina niya kaya ang nag-aalaga?

Oo, inalagaan niya ang bunso.

Malakas ang ulan.

Naroon sila sa tabi
ng apoy at nagpapainit.

odon - alaga (ng bata)

ina - ina

*udi (naudin anak) - bunso

*adu - lakas (dami)

udan - ulan

anidu - magpainit sa tabi
ng apoy

Dandani din anin da Aida.
Andi daon da Aida un nan-ani.
Dida din naudin nan-ani.
Naudi dan nan-ani.
Adin ina nan-ani.
Nan-odon nin din ina da.

Malapit na ang anihan
nina Aida.
Naroon na sina Aida at
nag-aani.
Sila ang nahuling mag-ani.
Nahuli silang mag-ani.
Hindi nag-ani si Ina.
Nag-alaga yata ng bata
ang kanilang ina.

dandani - lapit
ani - ani
udi - huli
adi - hindi
ina - ina
odon - alaga (ng bata)

Nan-anidu.

Adi na nan-ani.

Naid nin din ani na.

Adu da din nan-aani.

Adu dan nan-ani.

Adu din inani da.

Andit di din inani da.

Nakaupo siya sa tabi ng apoy
at nagpapainit.

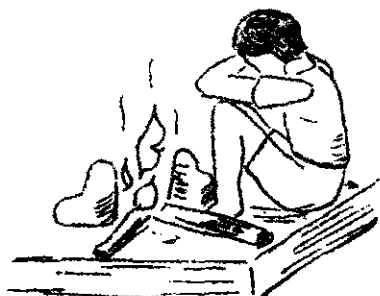
Hindi siya nag-ani.

Marahil ay wala siyang aanihin.

Marami silang mag-aani.

Marami silang inani.

Naroon ang kanilang mga inani.

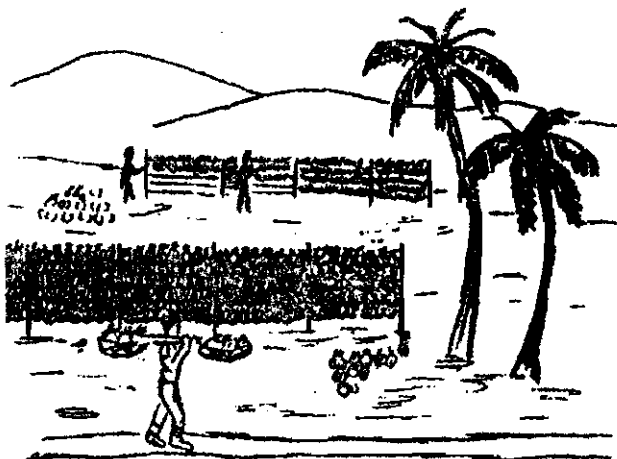
anidu - magpainit sa tabi
ng apoy

ani - ani

adi - hindi

naid - wala

adu - dami

Nautu dit intin da Dino.
Adu dan dit nan-utu.
Aduadu dit inutu da.
Adu dit intod dat dit ina
da ta naid intod dat dit
naunan inutu da.

Naluto ang pulot nina Dino
Maraming nagluluto.
Marami silang niluto.
Marami silang ibinigay
sa kanilang ina sapagkat
wala silang naibigay sa
una nilang niluto.

utu - luto
inti - pulot
adu - dami
itod - bigay
ina - ina
naid - wala
una - una

Andid ut-ut Tino.
 Adu dit dutdut na.
 Naataata dit ata na.
 Annat da Antonio.
 Ninatnat Antonio dit ut-ut
 utdin init.
 Tinununa dit ut-ut.
 Naidon dit ut-ut
 ta inutun Antonio.
 Nan-at-attod din atan Tino
 ta naid dit ut-ut na.

May batubato si Tino.
 Makapal ang balahibo niya.
 Berde ang mga mata niya.
 Dumating na sina Antonio.
 Binanat ni Antonio
 ang batubato sa initan.
 Inihaw niya ang batubato.
 Wala na ang batubato sapagkat
 ito ay niluto ni Antonio.
 Tumutulo ang luha ni Tino
 sapagkat wala na ang batubato.

ut-ut - batubato
 *adu - kapal (dami)
 dutdut - balahibo
 ata - berde
 ata - mata
 *annat - dating
 *natnat - banat
 init - init
 tunu - ihaw
 naid - wala
 utu - luto
 *attod (din ata; ibil) -
 tulo

Andid ut-ut un intod Antonio
 utdin ina na.
 Intunu na ot dinutdutana.
 Dinuut dit ina na dit ut-ut.
 Intod nat din naudin odon na.
 Inunud dit utut dit nautun ut-ut.
 Naidon dit ut-ut.

May batubatong ibinigay
 si Antonio sa kanyang ina.
 Iniihaw niya at dinutdutan.
 Tinuhog ng kanyang ina
 ang batubato.
 Ibinigay niya sa bunsong
 inaalagaan niya.
 Hinanap ng daga ang
 nilutong batubato.
 Wala na ang batubato.

*ut-ut - batubato
 itod - bigay
 ina - ina
 tunu - ihaw
 dutdut - dutdut
 duut - tuhog
 *udi (naudin anak) -bunso
 odon - alaga
 *unud - hanap (sunod)
 utut - daga
 utu - luto
 naid - wala

Kain ud Tina

Anduandu din kain Tina.

Nadokot din kain na.

Kananan intod ikit na.

Naid konnot din ikit na.

Saya ni Tina.

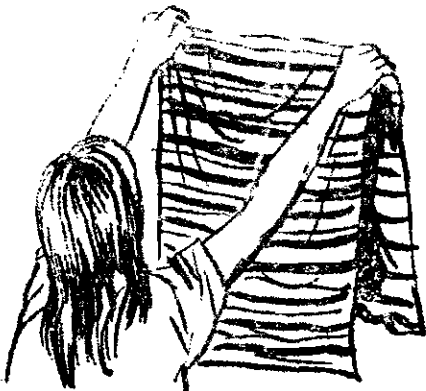
Napakahaba ng saya ni Tina.

Pula ang saya niya.

Ang sabi niya ay ibinigay ito

ng kaniyang tiya.

Hindi maramot ang kaniyang tiya.

kain - saya

andu - haba

dokot - pula

kanan - sabi

itod - bigay

ikit - tiya

konnot - damot

Ikkon dit anak da Kinto.
Aduadu dadit kutu na.
Kinnikinnitan da dit tuktuk na.
Nantodtodtod dit atan Ikkon
ta kinnikinnitan dat kutu
dit tuktuk na.
Kinaan ina na dat kutu na.
Naidon dadit kutun Ikkon.

Anak nina Kinto si Ikkon.
Marami siyang kuto.
Kinakagat nila ang tuktok
niya. Tumutulo ang luha
ni Ikkon sapagkat kinakagat
ng mga kuto ang tuktok niya.
Inalis ng kaniyang ina
ang kaniyang mga kuto.
Ngayon, wala nang kuto
si Ikkon.

anak - anak

adu - dami

kutu - kuto

kunit (kinnikinnitan) -
kagat

tuktuk - tuktok

*attod (din ata; ibil) -
tulo

kaan - alis

ina - ina

naid - wala

Da Tino utdit ukon nan Taktak
 ida nanukak. Dinakdak da
 dit kanan dan kaaduwan di
 tukak ot naid da ta inunud
 dit ak-ak dida. Intaud dit
 ak-ak dit ukon. Nanodtoddak
 ut Tino un nan-unud.
 Naidon dit ak-ak. Nadukutan
 ut Tino utdit ukon na.

Si Tino at ang kaniyang
 tutang si Taktak ay nanghuli
 ng mga palaka. Namalaka sila
 sa kinaroroonan daw ng
 maraming palaka. Subalit
 walang palaka roon sapagkat
 sila ay sinundan ng ak-ak.
 Lumipad ang ak-ak na dala
 ang tuta. Nagtatakabong
 sumunud si Tino.
 Wala na ang ak-ak.
 Si Tino ay naguluhan
 dahil sa kaniyang tuta.

ukon - tuta
 tukak - palaka
 *kanan - daw
 adu - dami
 naid - wala
 unud - sunod (sinundan)
 *ak-ak - isang ibon na
 may masamang gawain
 taud - lipad
 toddak - takbo
 dukut - gulo

Andit di din uman da Ama. Aduadu dadit makan,
kamat dadit kamoti, kamatis, kan da antak.
Utdin naid ut Ama, annat dan dadit aduadun mutit.
Inamiamin da dadit nadumaduman makan.
Utdin annat ut Ama, amod dit domdom na
ta naamet dit uma da.

"Mannakom ka," kanan ud Ina kan Ama.
"Naidon kanon datun anak ta."

"Naidon?" kanan Ama.

"On, ta inamiamin dadit mutit
dat nadumaduman makan utdit uma taku."

Ayun ang kaingin ni Ama. Maraming makakain doon tulad ng mga kamote, kamatis, at sitaw. Nang wala si Ama roon, dumating ang maraming mutit. Inubos nila ang iba't ibang makakain. Nang dumating si Ama, naguluhan siya sapagkat napinsala ang kanilang kaingin.

"Aral mo iyan," sabi ni Ina kay Ama.

"Wala ng pagkain ang ating mga anak."

"Wala?" sabi ni Ama.

"Oo, sapagkat inubos ng mga mutit ang iba't ibang makakain sa ating kaingin."

uma - kaingin

ama - ama

adu - dami

kan - kain

kamoti - kamote

kamatis - kamatis

antak - sitaw

maid - wala

*annat - dating

mutit - mutit

*amin - ubos

dumaduma - iba't iba

*domdom - gulo

amet - pinsala

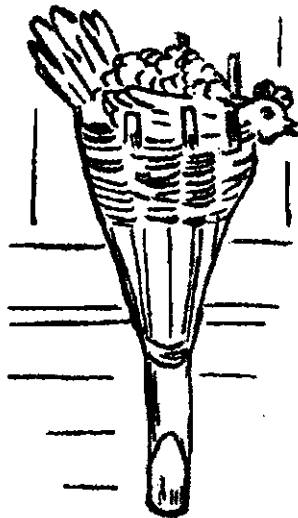
*nakom - aral

kanan - sabi

ina - ina

anak - anak

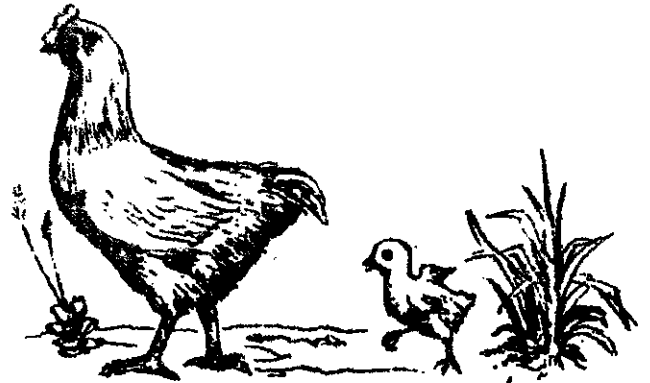
Adu dan manuk Matio.
Nadumaduma dan manuk na.
Nadamit da nu mamatuk.
Amod din kanon dan makan kan inumon dan danum.
Udum na man-aknam dat dan makmakan utdin uma.
Man-amet dat din antak utdin uma nu udum na.
Naid imut Matio.
Mangtod utdan manuk na nu kain-inam ta.

adu - dami
manuk - manok
dumaduma - iba't iba
damit - ingay
mamatuk - tanghali
*amod - dami
kan - kain
inum - inom

Maraming manok si Matio.
Iba't ibang klase ang mga manok niya.
Maingay ang mga ito kung tanghali.
Marami silang nakakain at tubig na naiinom.
Kung minsan ay nanunuka ng mga makakain sa kaingin.
Pinipinsala nila ang mga sitaw sa kaingin kung
minsan. Hindi maramot si Matio.
Nagbibigay siya ng manok kung tayo ay lubos
na magkakilala.

danum - tubig
aknam - tuka
uma - kaingin
amet - pinsala
entak - sitaw
imut - damot
itod - bigay
inam - lubos na kilala

Nan-akut dit Ama mit an-andun tukud utdin namatuk.

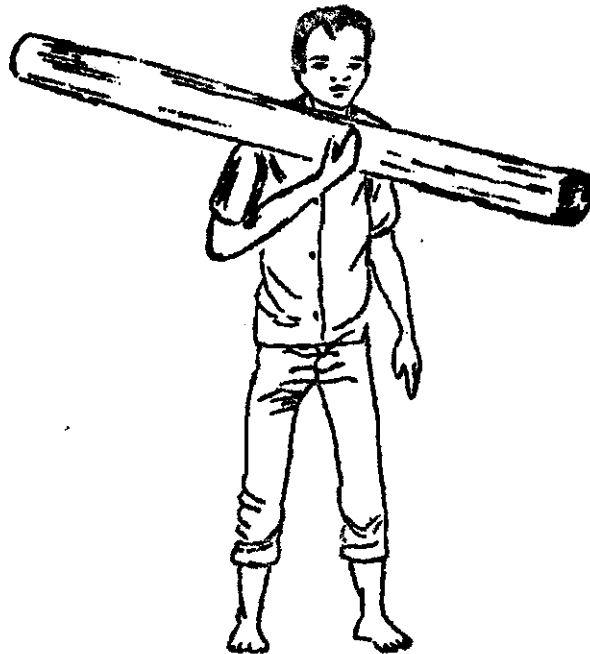
Naidumak man, natuunan sit tukud.

Kumimut kan adi na nakakuti.

Natuduk dat ima kan iki na. Kummatam kami.

Inam-amaan min kinaan dit tukud.

Inamin min kinaan dat naituduk sidit ima kan iki na.

Naghakot ng napakahabang haligi ang aming ama
noong isang tanghali.

Nadapa siya, nadaganan siya ng haligi.

Natakot siya at hindi siya nakakilos.

Nasalubsob ang kaniyang mga kamay at mga paa.

Lumapit kami.

Maingat naming inalis ang haligi.

Inalis naming lahat ang mga salubsob

sa kaniyang mga kamay at mga paa.

akut - habot

ama - ama

andu - haba

tukud - haligi

namatuk - tanghali

dumak - dapa

tuun - dagan

kimut - takot

adi - hindi

kuti - kilos

tuduk - salubsob

ima - kamay

iki - paa

katam - lapit

am-amma - ingat

kaan - alis

emin - lahat

Da Matio kan Kilitu nallakat daon un manalan
utdin uma da. Utdit adani daon utdit uma da
naila da dit manuk un mankokkok kan mankakak,
ot kaniya kanu.

Nan-ulin ut Matio ta madi kanu.

Nan-uma ut Kilitu ta adi na tuttuwaon.

Linnok di laman dit adun mula.

Dandanin man-aani maid adut aniyon Kilitu.

Adu din aniyon Matio ta tuttuwaona.

Sina Matio at Kilitu ay paalis na patungo sa kanilang kaingin.

Nang sila ay malapit na sa kanilang kaingin at nakakita sila ng manok na nangangaykay at kumakakak. Ito raw ay masamang palatandaan.

Bumalik si Matio sapagkat masama raw iyon. Patuloy na nagkaingin si Kilitu sapagkat hindi siya naniniwala roon.

Pumasok ang baboy-ramo sa maraming tanim. Malapit na ang anihan ay kakaunti ang aanihin ni Kilitu. Maraming aanihin si Matio sapagkat naniniwala siya.

dalan - alis

uma - kaingin

adani - lapit

ila - kita

manuk - manok

kokkok - kaykay

kakak - kakak

kaniyaw - masamang
palatandaan

kanu - raw

ulin - balik

madi - araw

adi - hindi

tuwa - tiwala

lunok - pasok

laman - baboy-ramo

adu - demi

mula - tanim

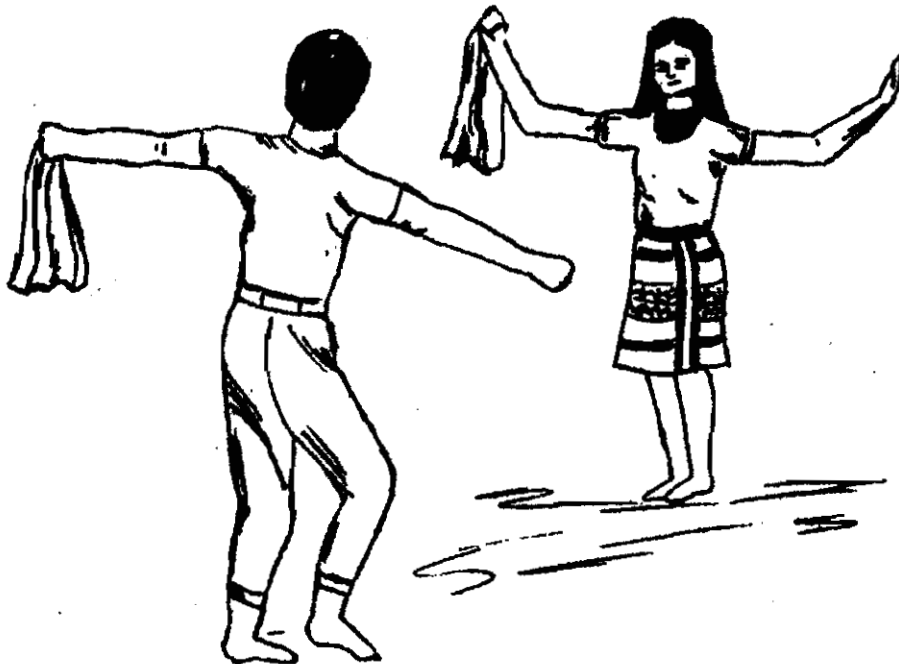
dandani - lapit

ani - ani

*maid adu (akit) - kaunti

Utdit tadok da Lino kan Lina utdin Lanha,
aduadu dadit kaili da. Amin dadit kailin nanadok.
Nankakanta da kan da nan-uullalin.
Utdit nakautu daon dadit man-uutu,
nan-akud dat dadit nadumaduman nautu.
Aduadu un makan, adun kalni.
Utdit makakan dadit kaili, nantatadok da umanon.

Amod dit talok da Lino kan Lina
ta nadumaduma dit in-intod dat kaili kan dida.
Naidon.

Noong sayaw na pangkasal nina Lino at Lina
doon sa Lanna ay marami silang bisita.
Sumayaw ang lahat ng mga bisita.
Sila ay nag-awitan at nagkuwentuhan.
Nang ang mga tagapagluto ay makapagluto na,
nagsandok sila ng mga iba't ibang niluto.
Maraming makakain, maraming karne. Nang makakain
na ang mga bisita, sumayaw uli sila.

Labis ang kasiyahan nina Lino at Lina, sapagkat
iba't ibang regalo ang ibinigay ng mga bisita
sa kanila. Tapos na.

tadok - saya na pangkasal

adu - dami

kaili - bisita

amin - lahat

kanta - awit

ullalim - kuwento

utu - luto

akud - sandok

dumaduma - iba't iba

ken - kain

kalni - karne

amod - labis

talok - kasiyahan

itod - bigey

*naidon - tapos na

Naudi un anak da Lali kan Addon ut Anatalia.
Nanoknok un anak. Odnana din amunakona.

Akit ud kanon Anatalia ta natutuk.
Adi na kanon din inandila kan inti.
Mantool nu kanon na. Nu mantukal din tutuk na
dukdukona. Nu maid din tutuk na akkulona
sin amunakona ot todtoddak din koon da.

*udi (naudin anak) - bunso
anak - anak
*noknok - bait
odon - alaga (ng bata)
amunakon - pamangkin
akit - kaunti
kan - kain
tutuk - sakit ng ngipin
adi - hindi

Bunsong anak nina Lali at Addon si Anatalia.
Mabait siyang anak. Inaalagaan niya ang kaniyang pamangkin.

Kakaunti ang kaniyang nakakain sapagka't masakit
ang ngipin niya. Hindi siya makakain ng dila-dila at ng
pulot. Umiiyak siya kapag kumakain siya. Kapag sumasakit
na ang ngipin niya ay idinidiin niya ito. Pag wala na
ang sakit ng ngipin niya ay tinatawag niya ang kaniyang
pamangkin at tumatakbo sila.

*inandila - dila-dila

inti - pulot

tool - iyak

dukduk - diin

maid - wala

akkul - tawag

toddak - takbo

koon - gawa

Nan-osok da Simat din dakodakolana uma daon.
Aduadu da din man-osokon da Simat din uma da.
Liman kalasi din ilik un inyosok da.

Ummadin Sima nan-osok ta nan-utut kanon
dan man-osokon da. Sinalakan Soniat Siman nan-utu.
Nan-utu dat sida. Laus din sida da
ta nankakamos dat manuk, antak, koldis
kan da kamatis. Utdit nakautu daon da Sima
kan Sonia, nansunad dan ta annat daon dat nan-osok.
Adu dit kinan da ta laus dit sida da.

Nadallas dan nan-osok? On, ta aduadu dan nan-osok.
Naidon dit osokan da Sima.

Nakapagtanim na sina Sima sa kanilang malawak na kaingin. Marami ang mga nagtatanim na kasama nina Sima sa kaingin nila. Limang klase ang palay na itinanim nila.

Hindi nagtanim si Sima sapagka't nagluto siya ng pagkain para sa mga nagtanim. Tinulungan ni Sonia si Sima sa pagluluto. Nagluto sila na ulam. Masarap ang kanilang ulam sapagka't pinaghalo-halo nila ang manok, sitaw, patani at kamatis. Nang matapos nang magluto si Sima at Sonia ay naghanda sila sapagka't dumating na ang mga nagtanim. Marami ang kanilang nakain sapagka't masarap ang ulam nila.

Madali ba silang nakatapos ng pagtatanim? Oo, sapagka't marami silang magtatanim. Tapos na ang pagtatanim nina Sima.

osok - tanim

*dakol - lawak

uma - kaingin

adu - dami

lima - lima

kalasi - klase

*ilik - palay

madi - hindi

utu - luto

ken - kain

salak - bulong

sida - ulam

laus - sarap

*kamos - halo

manuk - manok

antak - sitaw

koldis - patani

kamatis - kamatis

*sunad - handa

annat - dating

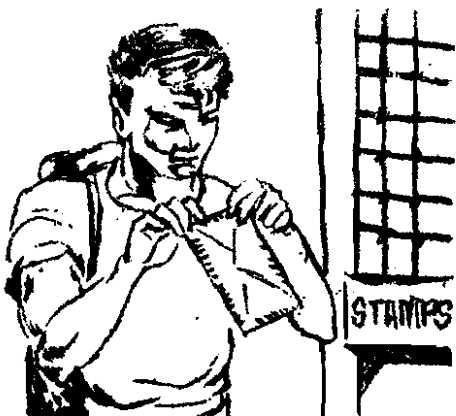
dalas - dali

*naidon - tapos na

Nandisan da Samson kan Simon. Kakaasi da ta naulila dan nasapa. Sadit ikit da dit summalak sit uswilan Simon. Naamin din kukuwa da ta inusal na si masapul na.

Nansulat si Samson kan Simon un umasadon, ta al-allalimun din ikit na. Nasdomon sidit summaal. Naodasana dit sakit dit ikit na. Sadit sakit na amoda somsomok na kan Simon.

Inimus na dat susunud na nu manlusali da. Utdit nanlusali da, namis-an un nakaan dit sakit na. Kanan ikit na, "Madim okyan man-ulinon ta kaasiyak. Adik makasaksak sidan kain ku. Mankasal ka ta alamon din laksun nu kan sakon."

*disean - kababata
asi (kaasi) - awa (kawawa)
ulila - ulila
sapa - aga
ikit - tiya
salak - tulong
*uswila - aral
amin - lahat
kuwa - ari
usal - gamit
sapul - kailangan

Magkababata sina Samson at Simon. Kawawa sila sapagkat maaga silang naulila. Tinulungan si Simon ng kanilang tiyang makapagparal. Nagamit sa kaniyang pangangailangan ang lahat ng kaniyang pag-aari.

Sumulat si Samson kay Simon na umuwi sapagkat lagi siyang binabanggit ng kaniyang tiya. Takip-silim na nang dumating siya. Nalaman niya ang sakit ng kaniyang tiya. Ang kaniyang sakit ay bunga ng labis na pananabik kay Simon.

Itinanong niya sa kaniyang mga kamag-anak kung maari silang magrosaryo. Makapagrosaryo sila ay kaagad-agad na naalis ang sakit. Sinabi ng kaniyang tiya, "Sana ay hindi ka na aalis uli sapagkat kawawa ako. Hindi ako makapaglaba ng aking mga saya. Magpakasal ka na upang makuha mo na ang iyong mana sa akin."

sulat - surat

*asad - uwi

allalim - banggit

nasdom - takip-silim

saal - dating

*odas - alam

sakit - sakit

amod - labis

somok - sabik

imus - tanong

susunud - kamag-anak

lusalì - rosaryo

mis-an - agad

kaan - alis

kanan - sabi

madi - hindi

*ulin - alis

adi - hindi

saksak - laba

kain - saya

kasal - kasal

ala - kuha

laksun - mana

Sat osan anak un kakaasin ulila. Os-ossaan.
Nu imusam dit anak un sumalak, maimis ot koon.
Maid adsanan adi arusan un koon.

Utdit naminsan nadodomdom ta inakaw
dat maasimal dit asu na. Osan nakaasin lalaki
tun umadani kan inidana si kaskasdaaw un antokos.
Satun antokos ilan ta dit adi na maila.
Nu man-antokos na nalasun man-odas si koon.
Sat osan nalasun man-ala nat dan itdona
si nadumaduman makmakari kan uduna usal na.

anak - bata
asi (kaasi) - awa (kawawa)
ulila - ulila
osa - isa
*imus - hiling
salak - tulong
imis - ngiti
koon - gawa
maid - wala
adsan - hindi

Kawawa ang batang ulilang ito. Nag-iisa lamang siya. Kung hihilingan mo siya ng tulong ay ngingiti siya at gagawin niya ito. Walang bagay na hindi niya matiis na gawin.

Minsan ay nagdaramdam siya sapagkat ninakaw ng mga pilyong bata ang kaniyang aso. Isang lalaking maawain ang lumapit sa kaniya at binigyan siya ng isang kagilagilalas na salamin sa mata. Sa pamamagitan ng salaming ito ay makikita natin ang sanay hindi natin makikita. Kung isusuot niya ang salaming ito ay madali siyang makakakita ng gawain. Sa pamamagitan nito ay madali siyang makakuha ng kaniyangiba't ibang pagkain at iba pang gagamitin.

adi - hindi

koon - gawa

anus - tiis

minsan - minsan

domdom - damdam

akaw - nakaw

asimal - pilyo

asu - aso

lalaki - lalaki

adeni - lapit

itod - bigay

sodaaw - gilalas

antokos - salamin sa mata

ila - kita

lasu - dali

*odas - kita

ala - kuha

dumaduma - iba't iba

kan - kain

udum - iba

usal - gamit

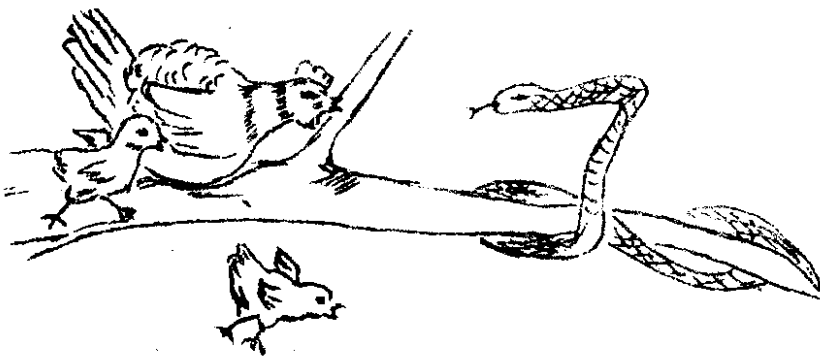
Naminsan nantagada si Ulitoga Ulog
 sin igaw Gagganaka man-andog sidat anak na.
 Dodan tigammunat Ulitoga Ulog ot inam-amaanat
 man-ugud. "Matalokak ta annat ka.
 Mansagsaganaaka man-utu si inandila," kanana.

Kinnanangat naunan anak na, "Lumagtuk ka
 ta alam din igad." Ot dinogdog nat dit sagud
 dit kuntug.

Kinnanangat dit maisagunda, "Lumagtuk ka
 ta magaam din daun sidin sog-on din sunud nu."
 Ot dinogdog nat dit sagud dit kuntug.

Kinnanangat dit maikatlun anak, "Lumagtuk ka
 ta faltagom din pagoy sin sog-on din sunud nu."
 Ot dinogdog nat dit sagud dit kuntug.

Maid manon dat anak na, tummaud si Gagganak
 ot kakakana dat anak na. Kinnanana kan Ulitoga Ulog,
 "Maid gasat nu. Adik makautu si inandilat tun algaw."

minsan - minsan
 tagada - akyat
 ulitog - tiyo
 ulog - ahas
 igaw - lugar
 gagganak - inahing-manok
 andog - bentay
 anak - anak
 dodan - lubos
 tigammu - kilala
 am-amaan - ingat
 ugud - salita

Minsan ay umakyat si Tiyo Ahas sa lugar na kinaroroonan ni Inahing-manok na nagbabantay sa kaniyang mga anak. Lubos niyang kilala si Tiyo Ahas kaya maingat siyang nagsalita.

"Natutuwa ako sapagkat narito ka. Ako'y naghahanda nang magluto ng dila-dila," sabi niya.

Sinabi niya sa kaniyang panganay, "Lumukso ka at kunin mo ang kayuran." At binugaw niya ito hanggang sa paanan ng burol.

Sinabi niya sa pangalawa, "Lumukso ka at magpatuyo ng dahon ng saging doon sa tabi ng iyong kapatid." At binugaw niya ito hanggang sa paanan ng burol.

Sinabi niya sa pangatlo, "Lumukso ka at maghampas ka ng palay sa tabi ng iyong kapatid." At binugaw niya ito hanggang sa paanan ng burol.

Nang wala na naman ang kanyang mga anak, lumipad si Inahing-manok at kumakak siya upang tawagin ang kaniyang mga anak. Sinabi niya kay Tiyo Ahas, "Wala kang suwerte. Hindi ako makakapagluto ng dila-dila sa araw na ito."

talok - tuwa

sagana - handa

utu - luto

*inandila - dila-dila

kanan - sabi

*naunan anak - panganay

lagtuk - lukso

ala - kuha (kuniu)

igad - kayuran

dogdog - bugaw

*sagud - paa (paanan; isata)

kuntug - burol

*sagunda - dalawa

maga - tuyo

daun - dahon ng saging

sunud - kapatid

tulu (maikatlu) - tatlo

taltag - hampas

pagoy - palay

maid - wala

taud - lipad

kakak - kakak

gasat - suwerte

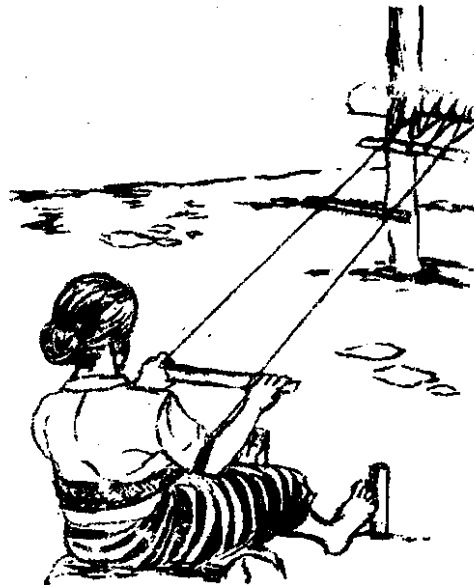
algaw - araw

Nagasmok ud Gammelayan un lumaga si ligalu na kan Gawan. Insagana na dit lagaona. Intakod na dat binola. Utdit kaysan, nadadag ta inila na dit amina binolan naussagan. Intakod na dit binola umanon.

Mansidi inala na dit ulitog na un man-andog. Utdit inandogan dit ulitog na naila na dit tagun nan-ussag sit binola.

"Ngadan gagalam un man-ussag sinat?"

"Onta umisikak sin gasat Gawan."

Inisip ni Gammelayan na humabi ng regalo para kay Gawan. Inihanda niya ang hahabihin. Itinali niya ang mga sinulid. Nang umalis siya, isang kamalasang makitang nakalas ang mga sinulid. Itinali niya ulit ang mga sinulid.

Makalipas ang ilang sandali ay sinundo niya and kaniyang tiyo upang magbantay. Habang nagbantay ay nakita ng kaniyang tiyo ang isang taong nagkakalas ng sinulid.

"Ano'ng dahilan ng pagkakalas mo ng mga iyan?"

"Sapagkat nagseselos ako sa suwerte ni Gawan."

gasmok - isip

laga - habi

ligalu - regalo

sagana - handa

takod - tali

binola - sinulid

kaysan - alis

dadag - malas

ila - kita

ussag - kalas

*takod - tali

ala - suno

ulitog - tiyo

andog - bantay

tagu - tao

ngadan - ano

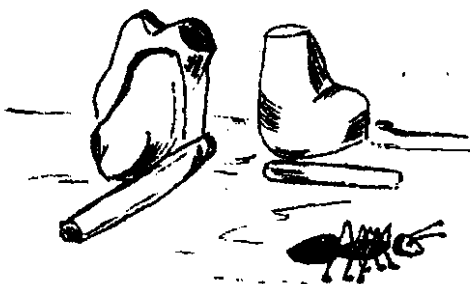
gagala - dahilan

isik - selos

gasat - suwerte

Inggaw dad duwan alagan mantugutug dat lagan.
 Nantulag dan man-gun-gunna da. Inlugin dit osan
 dagus dit godgod na. Sat osan alaga nandagas
 sidin sadog un man-ilat aggolat salak
 nat dit godgod na. Nanlugin dit alagat dit odog
 din aggolan nan-ulin sit godgod na. Utdit inlugin
 dit aggola din godgod dit osan alaga. Adu din lagan
 un inalan aggola ta dakol dit ima na.

Utdit nan- lin dat duwan alagat din saad da,
 sat osan alaga naisaw. Sadit osan alagan
 naid isaw na ta si aggolad nan-ala dit lagan.
 Sadit nasadut ginadusanan ummoy sit aasugan.
 Ummoy na inusgusan si using dit long-ag na.
 Ot mangingisit un adi naon makaan.
 Nambalinon si assisigom.

duwa - dalawa

*alaga - lenggam na pula

tugutug - tambak

lagan - buhangin

tulag - sundo

una (man-gung-gunna) -

una (mag-uunahan)

lugi - simula

osa - isa

dagus - agad

*godgod - bahagi

dagas - daan

sadog - lambak

May dalawang pulang langgam na nagtatambak ng buhangin. Nagkasundo sila na mag-uunahan sila. Sinimulan kaagad ng isang langgam ang bahagi niya. Dumaan naman ang isang langgam sa lambak upang humanap ng isang talangka na tutulong sa kanya sa kanyang bahagi. Sumakay ang langgam sa talangka papunta sa kaniyang bahagi. Nagsimula na ang talangka sa bahagi ng isang langgam. Maraming buhangin ang nakuha ng talangka sapagkat malaki ang kamay niya.

Marumi ang isang langgam nang pauwi na ang dalawang langgam sa lugar nila. Hindi marumi ang isang langgam sapagkat ang talangka ang kumuha ng buhangin. Nagmamadaling pumunta ang tamad sa kalan. Kinuskos niya ng uling ang katawan niya. Umitim siya at hindi na niya ito maalis. Naging itim na langgam siya.

*ila - hanap (kita)

aggola - talangka

salak - tulong

lugan - sakay

odog - likod

*ulin - punta (balik)

adu - dami

ala - kuha

dakol - laki

ima - kamay

*ulin - uwi

saad - lugar

isaw - dumi

sadut - tamad

gadus - dali

umoy - punta

*aasugan - kalan

gusgus - kuskos

using - uling

long-ag - katawan

ngisit - itim

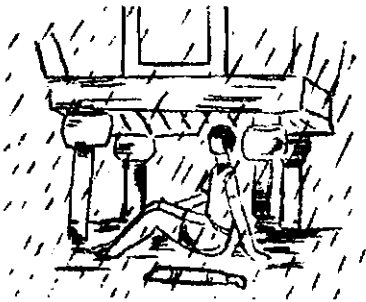
adi - hindi

kaan - alis

balin - naging

assisigom - itim na langgam

Nantalangkaak sidit domang dit sulung. Innilak
un ngumisit dit langit ot dingol ku dit kidul.
Naangoyak ngim adik nan-illong. Nadadag
ta nanganungusak man, umudan. Ummidungak sin alang
ot nilanglangak dit udan. Onta nataktakak, tinonggak
dit salong utdit nangulinak.

talangka - bakod
domang - kabila
sulung - sapa
ila - kita
*ngisit - dilim
langit - langit
dongol - dinig
kidul - kulog
angoy - pagod
adi - hindi

Nagbakod ako sa kabila ng sapa. Nakita kong dumilim ang langit at narinig ko ang kulog. Pagod ako subalit hindi ako nagpahinga. Malas sapagkat nang tapos na ako ay umulan. Sumilong ako sa kamalig at pinanood ko ang ulan. Sinindihan ko ang isang sulo nang ako'y pauwi sapagkat ginabi ako.

illong - hinga

dadag - malas

anungus - tapos

udan - ulan

idung - silong

alang - kamalig

langlang - nood

*taktak - ginabi

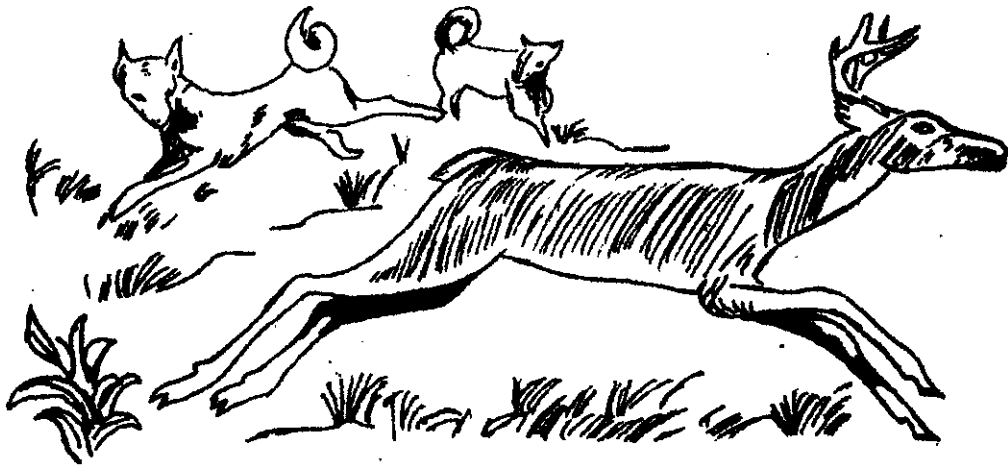
tongog - sindi

*salong - sulo

*ulin - uwi

Sadat ugsa mangan dat mulan dat tagu.
Nangala dat dat asun mengol ta mang-addag
sidan ugsan nakusimad si mula.

Da ugsa kan da asu nan-aangat dat nan-uugud daon
si bodong. Nang-aabat dat din Gissang sin ngatun
din dalulug. Da asu kan da ugsa nandadangu daon.
Ummamang dit kigaw; nakaungot dat asut
nanggugurut da. Naid nauugud dat ingganat
tun satun man-aangat da asu kan da ugsa.

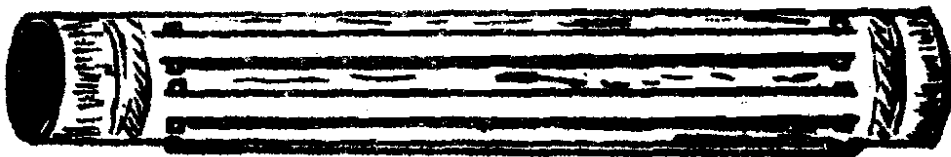

Kinakain ng mga usa ang pananim ng mga tao. Kinuha ng mga tao ang kanilang mga mahuhusay na aso upang habulin ang mga usang naninira ng mga pananim. Ang mga usa at ang mga aso ay magkagalit, nag-usap silang gumawa ng kasunduang-pangkapayapaan. Nagpulong sila sa Gissang, nasa itaas ito ng lambak.

Nagsimula nang mag-usap ang mga aso at ang mga usa sa pamamagitan ng awit. Tumawa ang bulong usa; nagalit ang mga aso at nag-away-away sila. Wala silang hapagkasunduan at hanggang ngayon ay magkaaway pa ang aso at ang usa.

ugsa - usa	abat - pulong
ken - kain	ngatu - taas
mula - tanim	*dalulug - lambak
tagu - tao	dangu - usapan sa pamamagitan ng awit
ala - kuha	amang - tawa
asu - aso	kigaw - bulong usa
*mengol - husay	ungot - galit
addag - habol	gunut - away
kusimad - sira	naid - wala
angat - galit	*ugud - sundo
ugud - usap	ingganat - hanggang
bodong - kasunduang- pangkapayapaan	

Sin gidgidaman nangol si Amman si gigan
di kulitong. Inunud na dit giga. Nandolmang
sit sulung ot nanagadat dit kuntug. Nangila
si nadalanga silaw ot ina dinatong. Inaggoman
dit tagun naimingan dit silaw. Sat sog-on na
mangkulikulitong dit nakuttunga tagu. Masulit man,
maid da. Nang-ulin si Amman un masdaaw.

gidgidam - kapong nag-aagaw
dilim

dongol (nangol) - dinig

*giga - tugtog (ingay)

kulitong - gitarang kawayan

unud - sunod

dolmang - tawid

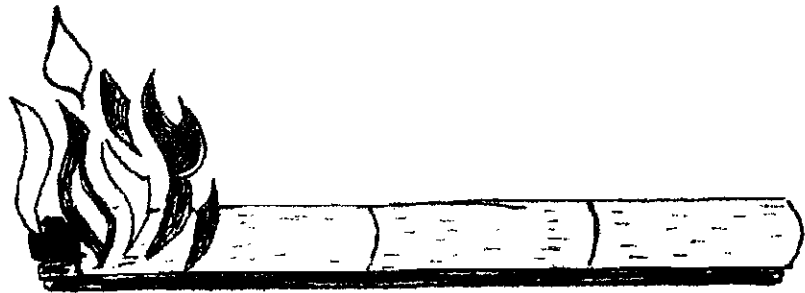
sulong - sapa

tagada - akyat

kuntug - burol

ila - kita

Isang hapong nag-aagaw dilim may narinig si Ammang na tugtog sa gitarang kawayan. Sinundan niya ang tugtog. Tumawid siya ng sapa at umakyat sa burol. Nakakita siya ng maliwanag na ilaw at linapitan ito. Isang may balbas na lalaki ang may hawak ng ilaw. Katabi ang isang payat na lalaki na siyang tumutugtog ng gitarang kawayan. Bigla silang naglaho. Umuwing mamamangha si Ammang.

dalang - liwanag

silaw - ilaw

*datong - lapit

aggom - hawak

iming - balbas

sog-on - tabi

*tagu - lalaki (tao)

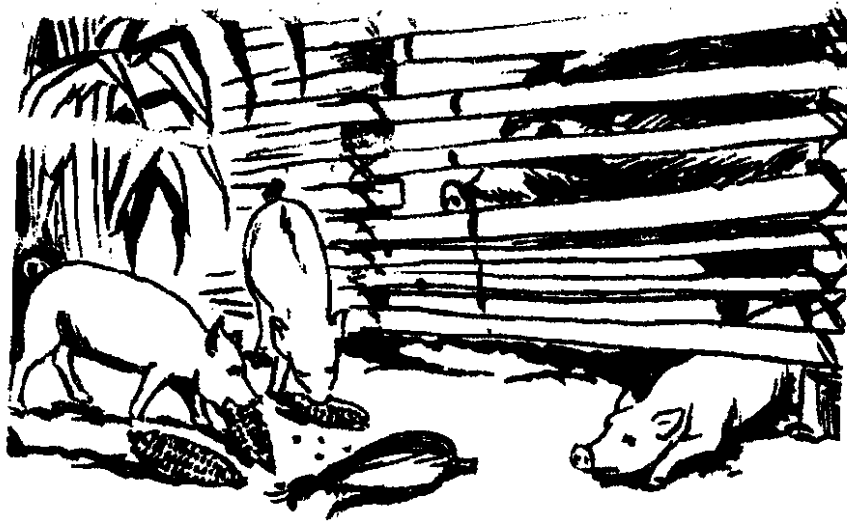
kuttung - payat

*sulit - bigla

*ulin - uwi

sodaaw (kasdaaw) - mangha

Adu dadin ayam Tulay. Andi dad asu na,,
manuk na, kan da iyas na. Siyam dadin iyas Tulay.
Naanus si Tulay un man-ilimidyut kanon dan ayam na.
Nangnangluna dan iyas na ta ilaku nat mangkain na
nu dumakol da. Gallalayad din ilan dan iyas na.
Akay ta dadakol daon ta alak din osan iyas na.

Marami ang hayop ni Tulay. May mga aso, mga manok, at mga biik siya. Siyam ang biik ni Tulay. Pinagtitiyagaan ni Tulay na maghanap ng pagkain para sa kanyang mga hayop, lalo na sa kanyang mga biik upang may maibili siya ng palda kung lumaki na sila. Kasiya-siyang pagmasdan ang mga biik niya. Sanay malaki na sila at kukuha ako ng isang biik.

adu - demi

ayam - hayop

asu - aso

manuk - manok

iyas - biik

siyam - siyam

*anus - tiyaga

*limidyu - hanap

kan - kain

laku - bili

kain - palda

dakol - laki

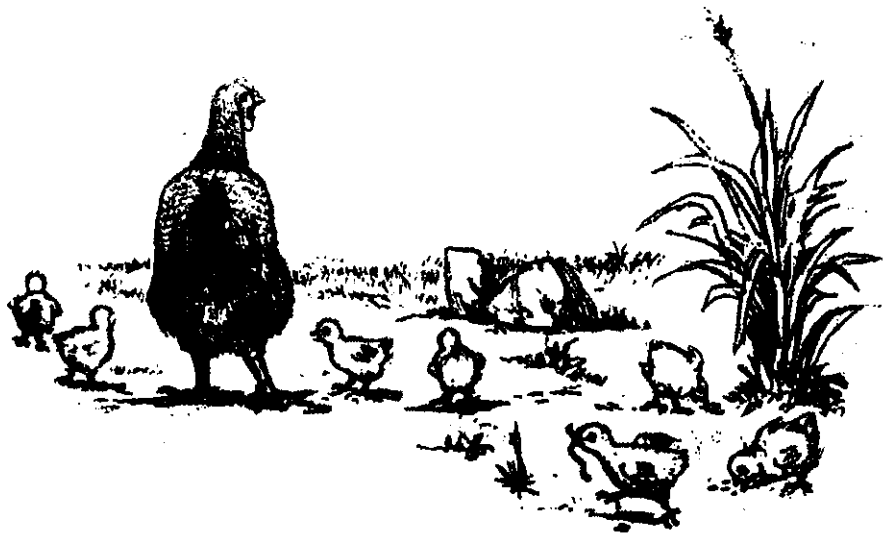
*layad - siya

*ila - masid

ala - kuha

osa - isa

Si gaganak ummoy nangkalaykay sit abaggilan.
Intally na dat yogyog na. Sadit silay nambanbanay
un umadani. Umogyat dat gaganak yoong si silay
agingkakatoy. Inuyud na dit dila na. Sadat yogyog
adi daon umogyat ta kanan da nu natoy dit silay.
Yoong inamin nan kinan dat ummadanit dit sangi na.

Pumunta ang inahing-manok sa basurahan upang mangaykay. Isinama niya ang kanyang mga sisiw. Maingat na lumapit ang bayawak. Natakot ang inahin nguni't ang bayawak ay nagpatay-patayan. Inilabas niya ang kaniyang dila. Hindi natakot ang mga sisiw sapagkat inakala nila na patay na nga ang bayawak. Kinain niyang lahat ang mga lumapit sa bunganga niya.

gagganak - inahing-manok

umoy - punta

kalaykay - kaykay

abaggilan - basurahan

*tallay - sama

yogyog - sisiw

silay - bayawak

*banay - ingat

adani - lapit

ogyat - takot

patoy - patay

uyud - labas

dila - dila

*kanan - akala

amin - lahat

kan - kain

sangi - bunganga

Andid osan silay un naasimal. Namoloy sit liyang,
ayyung dit dakolana kalay.

Kanayun un sad mandodomdom Lakay Dulay
dan manuk nan mammaidan sin koon silay.

Namingsan naangoy si Lakay un ummoy nangayu.
Nan-illong sit ayyung aayon dit silay.
Lumakson man, si Silay nangallatoy sit taklay Lakay.
Nanaytayadtad dit Lakay ta kumimut. Girumtik
si Lakay:

Nalaglagsak si Silay ta adi na natoy.

osa - isa
silay - bayawak
asimal - sama
*boloy - tira (bahay)
liyang - kuweba
ayyung - lilim
dakol - laki
kalay - isang uri ng
punungkahoy
kanayun - palagi

May isang bayawak na masama. Nakatira ito sa kuweba, sa lilim ng isang malaking kalay. Palaging nag-iisip si Tandang Dulay sapagkat ang pagkawala ng mga manok ay gawain ng bayawak.

Minsan ay napagod si Tanda sa pangangahoy. Nagpahinga siya sa lilim na daanan ng bayawak. Lumabas ang bayawak at tumulay sa braso ni Tanda. Nanginig si Tanda sa takot. Tumakbo si Tanda. Nagagalak ang bayawak at hindi siya namatay.

dondon - isip

lakay - tanda

manuk - manok

maid - wala

koon - gawa

mingsan - minsan

angoy - pagod

umoy - punta

kayu - kahoy

illong - hinga

ayon - daan

laksun - labas

allatoy - tulay

*taklay - braso

tayadtad - ngingig

kimut - takot

*butik - takbo

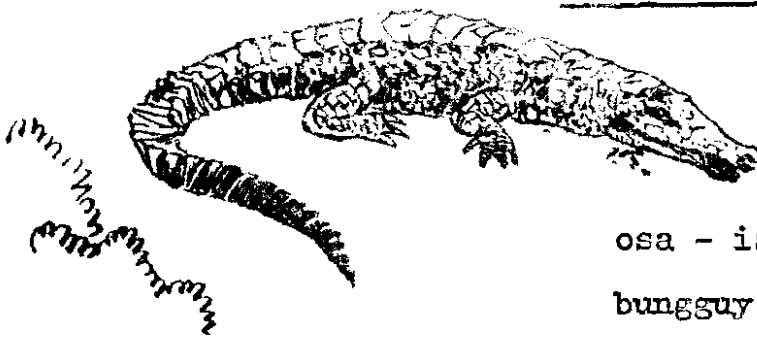
legsak - galak

patoy - patay

Osan bungguy un nan-ab-abbuyug si boka.
Sat osa kan dida nalan-uy un mabaun kan uy-uyyungan da
ta bang-og dit long-ag na kan akit mabalin na.
Nambabagbagaan dan umoy mangala si lagdaw
sit bannaang.

Inilan dit osa dit buwayat dit liyang. Imbaun da
dit am-amison dan ina alan dit dakolana lagdaw
sin dalam dit liyang. Inummoy ot niluyluy na
dit buwaya ot intugtug nat dit batu.

Utdiyon nabain dadit bulun na kan siya
ta nabos-ol un nanluyluy sit buwayan ikimut
dat bulun na.

osa - isa

bungguy - grupo

abbuyug - halili

boka - bungkal ng lupa

lan-uy - dali

baun - utos

uyung - tukso

bang-og - liit

long-ag - katawan

Isang grupo ang nagkasundo na maghali-halili sa pagbungkal ng lupa. Ang isa sa kanila ay madaling utusan, tinutukso nila siya sapagkat maliit ang kaniyang katawan at nahirapan siya. Nag-usap sila na tutungo sila sa lawa upang manghuli ng sugpo.

Nakakita ang isa ng buwaya sa kuweba. Inutusan nila ang kanilang pinagsasamantalahan na pumunta at hulihin ang malaking sugpo sa loob ng kuweba. Pumunta siya at hinila ang buwaya at inihampas niya sa bato.

Mula noon ay nahiya na ang kaniyang mga kasamahan sa kaniya sapagkat walang takot niyang hinila ang buwaya samantalang natatakot ang kaniyang mga sasamahan.

*akit mabalín - nahirapan

baga - usap

umoy - tungo

*ala - huli

lagdaw - sugpo

bannaang - lawa

ila - kita

buwaya - buwaya

liyang - kuweba

amis - samantala

dakol - laki

dalom - loob

umoy - punta

luyluy - hila

*tugtug - hampas

batu - bato

bain - hiya

bulun - kasama

*bos-ol - walang takot

kimut - takot

Nang-alat Bukkol si duwan bang-og un abbak
sin ginubat. Insilu na didat dit bulun
adanit dit bangsal. Nu mabitil da, mangtod si isna,
balat kan uduma bunga. Nu maminsan alimkona
didan ab-aboon sit abala na.

Utdit naminsan inilan dat bulbulun nan naid si Bukkol,
ummoy da imbussag dadit abbak ot nambutik da.
Imbados nan nan-inap ingganat labi. Bay-ana okyan
yoong umadani man sit boloy inggaw dadit abbak
sit tabbungan. Nambagbagaan dan nasigab din biyaga
man-ay-ayaw. Ingganat diyor madin Bukkol
isilu dadit abbak.

ala - kuha
duwa - dalawa
bang-og - liit
abbak - matsing
ginubat - gubat
*silu - tali
*bulu - kawayan
adani - lapit
bangsal - balkon
bitil - gutom
itod - bigay
isna - kanin
balat - saging

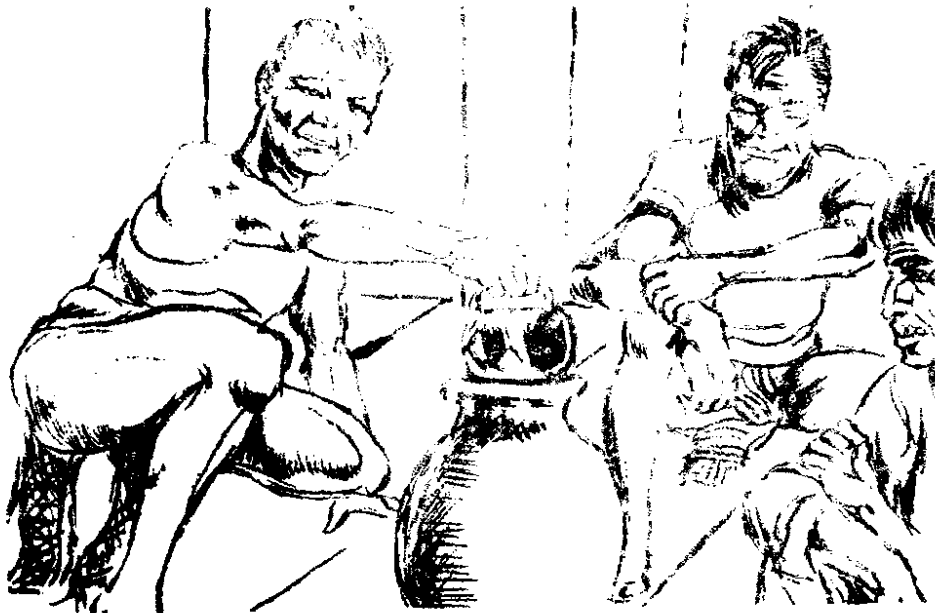
Nakakuha ng dalawang maliit na matsing si Bukkol sa gubat. Itinali niya ang mga iyon sa kawayang malapit sa balkon. Kung ang mga iyon ay nagugutom, binibigyan niya ng kanin, saging, at iba pang prutas. Kung minsan ay nakikipaglaro siya sa kanila at kinakarga niya ang mga ito.

Minsan nakita ng mga kaibigan niya na si Bukkol ay wala roon, pinuntahan nila at pinawalan ang mga matsing at nagsitakbo sila. Si Bukkol ay nagtiyaga sa paghahanap hanggang gabi. Siya ay halos mawalan na na pag-asa nguni't nang malapit na siya sa bahay, and mga matsing ay naroon pala sa taluktok ng bubungan. Pinag-usapan ng mga matsing na mahirap ang buhay na pagala-gala. Mula noon, hindi na itinali ni Bukkol ang mga matsing.

inap - hanap	udum - iba
ingganat - hanggang	bunga - prutas
labi - gabi	minsan - minsan
adani - lapit	alimok - laro
boloy - bahay	aba (sit abala) - karga
tabbungan - taluktok ng bubungan	ila - kita
baga - usap	bulun - kaibigan
sigab - hirap	naid - wala
biyag - buhay	umcy - punta
ay-ayaw - gala	*bussag - pawala
madi - hindi	*butik - takbo
silu - tali	bados - tiyaga

Inggaw osan algaw nanaddalan dadit tulun
 iBallayangon sin ginubat adanit din Buwaya.
 Nangkabusul dat duwan ili. Naikub-ut dat dit bitu.
 Natoy dit osa ot binalud da dadit duwa.
 Piyaon dadit dadakkola tagut din Ballayangon
 un umoy mang-ayaw sin Buwaya ta nabos-ol da.

Yoong sadat lalallakay di Ballayangon,
 nasilib da. Nansulat dat din Buwaya un abton da
 okyan dan balud. Nambobodong dat dat kabusul
 dan iBuwaya. Imboloy dit mengol di Ballayangon.
 Summaal dat iBuwaya ot binabagbaga da dit lintog.
 di bodong. Sadit nausal sit bodong, basi, dekot,
 isna, baka kan bolok. Matalok da ta maid gubat
 kan nan-ulin dadit balud.

osa - isa
 algaw - araw
 dalan - dean
 tulu - tatlo
 ginubat - gubat
 adani - lapit
 busul - leban
 duwa - dalawa
 ili - lugar
 kub-ut - hulog
 *bitu - patibong
 patoy - patay
 balud - bihag
 piya - nais

Isang araw noong unang panahon ay may tatlong taga-Ballayangon na dumaraan sa gubat na malapit sa Buwaya. Magkalaban ang dalawang lugar na ito. Nahulog sila sa patibong. Namatay ang isa at nabihag ang dalawa. Ang mga mandirigma ng Ballayangon ay nais pumunta upang mamugot sa Buwaya sapagkat matatayang sila.

Subali't ang mga matatanda sa Ballayangon ay marurunong. Sumulat sila sa Buwaya na kung maaari ay magpulong sila tungkol sa mga bihag. Nagkasundo sila at ang kanilang kaaway na mga taga-Buwaya. Nagkatipon sila sa bahay ng pinakamatayang na taga-Ballayangon. Dumating ang mga taga-Buwaya at pinag-usapan nila ang mga tuntunin ng kasunduang-pangkapayapaan. Ang mga inihanda sa kasunduan ay basi, kakanin, kanin, baka, at baboy. Natuwa sila sapagka't wala nang labanan at ibinalik na ang mga bihag.

*dadakkola tagu - mandirigma

umoy - punta

keyaw - pugot

bos-ol - tapang

lakay - tanda

silib - dunong

sulat - surat

*abut (abtan) - pulong
(salubong)

bodong - kasunduang-
pangkapayapaan

*busol - away

imboloy - nagkatipon
sa bahay

*mengol - tapang

saal - dating

baga - usap

*lintog - tunton
(tuntunin)

*usal - handa

basi - basi

dekot - kakanin

isna - kanin

baka - baka

bolok - baboy

talok - tuwa

maid - wala

gubat - laban

ulin - balik

Inummoy si Mengmeng nangalebung utdit dagsiyan da Kagengkeng. Adu dat inala nan alebung. Innitdana dit abeng un dintong nat dit dagsiyan da Kagengkeng. Naemes dit abeng kan Mengmeng un nangtod sit alebung.

Kaysanon si Mengmeng utdit boloy da. Inutu nat dit bebbenget dit alebung na. Ingkamos na dadit keeg un inalan ina na. Naimas dit alebung ta naikamos dat keeg. Adu dat nangan sit alebung Mengmeng. Naid nabun-an utdit alebung Mengmeng ta adu dat nangan.

Si Mengmeng ay nagpunta sa bukal ni Kagengkeng upang kumuha ng mga labong. Kumuha siya ng maraming labong. Binigyan niya ang batang natagpuan niya sa bukal ni Kagengkeng. Ngumiti ang bata kay Mengmeng na nagbigay ng labong.

Umalis si Mengmeng upang umuwi. Niluto ni Mengmeng ang labong sa maliit na banga. Hinaluan ito ng mga suso na ibinigay sa kaniya ng kaniyang ina. Sumarap ang labong sapagkat hinaluan ito ng mga suso. Maraming nagsikain ng labong ni Mengmeng. Walang natira sa labong ni Mengmeng sapagkat maraming kumain nito.

umoy - punta

alebung - labong

dagsiyan - bukal

adu - dami

ala - kuha

itod - bigay

abeng - bata

*datong - tagpo

emes - ngiti

kaysan - alis

*kaysan utdit boloy - umuwi

utu - luto

bebbenget - maliit na
banga

kamos - halo

keeg - suso

ina - ina

imas - sarap

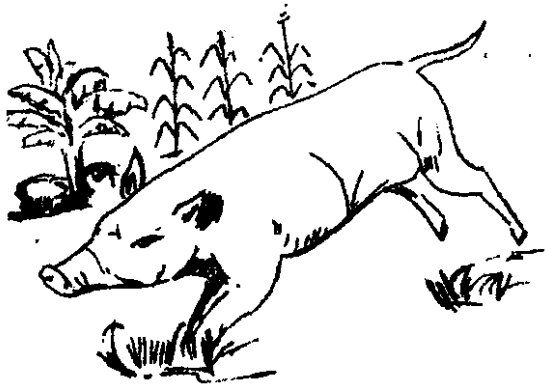
kan (nangan) - kain

naid - wala

bun-an - tira

Nambebegkeng dit abeng si tekku. Inila na dadit bolok un nangamet kan da manuk un nangagetket utdit uma. Imbanat na dit binegkeng na.

Ummemeng dit abeng ta binatu nat ebba dadit bolok un nangamet. Inala na dit kakkamel ot dinogdog nat dat bolok un ginumtik. Nakaogyat dat manuk ot tummaud dat dit abaggilan.

begkeng - bitbit
abeng - bata
tekku - tabako
ila - kita
bolok - baboy
amet - pinsala
manuk - manok
kagetket - kaykay
uma - kaingin
*banat - bitiw

Nagbitbit ng dahon ng tabako ang bata. Nakakita siya ng mga baboy na namiminsala at mga manok na nangaykay sa kaingin. Binitawan niya ang bitbit niya. Tumawa ang bata sapagkat binato niya ng bayabas ang mga baboy na namiminsala. Kinuha niya ang walis na tingting at hinabol niya ang mga baboy na tumatakbo. Natakot ang mga manok at lumipad sa basurahan.

emeng - tawa

batu - bato

ebba - bayabas

ala - kuha

kakkamel - walis na tingting

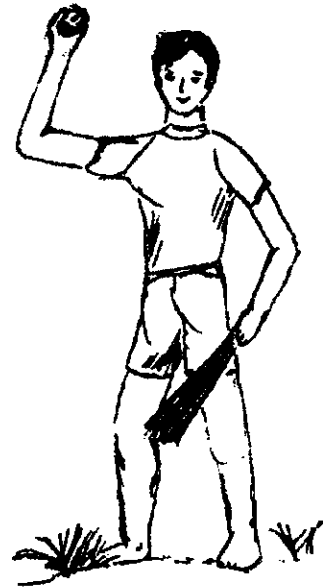
dogdog - habol

*butik - takbo

ogyat - takot

taud - lipad

abaggilan - basurahan

Inggaw dad duwan laus dit mambubulbulun da.
Sadit osa nangelban ot sat osa nagoled.
Nangadanan da si Ngelob kan Godgod. Sada Ngelob
kan Godgod nantulag dan umoy mamalais utdin ginubat.
Utdit nabigat inummoy da nambiling. Nangna
dit balais da.

Si Ngelob inan-ilat ikamos da. Si Godgod nantunu.
Tinang-il na dit geddang. Imbaneeg na ingganat
lumeskeng. Utdit nan-ulin si Ngelob, adi na makan
dit geddang ta nangelban. Nabainan si Ngelob.
Dinanumana dit silin naledled. Inggudu na
kan Godgod. Anuy! Nan-iibil si Godgod.
Nan-adogkasanan da dit babuy.

duwa - dalawa
laus - buti
bulun - sama
osa - isa
ngelban - bungal
goled - tagihawat
*ngadan - pangalan
tulag - sundo
umoy - tungo
balais - bitag

May dalawang taong mabuti ang pagsasamahan.
 Ang isa ay bungal at ang isa ay maraming tagihawat.
 Sila ay pinangalanang Bungal at Tagihawat.
 Nagkasundo si Bungal at si Tagihawat na tutungo sila
 sa gubat upang mamitag. Kinabukasan, pumunta sila
 roon upang magsiyasat. May huli ang bitag nila.

Si Bungal ang humanap ng ihahalo nila. Si
 Tagihawat ang nag-ihaw. Pinili niya ang balat.
 Iniihaw niya hanggang maluto. Nang bumalik si
 Bungal hindi niya makain ang balat sapagkat bungsi
 siya. Napahiya si Bungal. Tinubigan niya ang
 siling binayo. Ikinuskos niya kay Tagihawat.
 "Aruy!" Sumigaw si Tagihawat. Umalis sila at
 iniwan ang karne.

ginubat - gubat

bigat - bukas

umoy - punta

biling - siyasat

koono (nangna) - huli

*ila (inan-ilat) - hanap

kamos - halo

tunu - ihaw

tang-il - pili

geddang - balat

baneeg - ihaw

ingganat - hanggang

*leskeng - luto

ulin - balik

adi - hindi

kan - kain

bain - hiya

danum - tubig

sili - sili

*ledled - bayo

gudu - kuskos

*anuy - aruy

ibil - sigaw

*nan-adogkasanan - umalis
 at iniwan

babuy - karne

Ummoy si Appit nammatipoy. Apaya kan apappet
dat matipoy na. Indatong nat dit boloy
da kapingsan na. Intipoy Appit dat matipoy
nat dit titippoyan da kapingsan na. Ingkamos da
dit apappet nat dit aposit kapingsan na. Inutu na.

Mangan daon. Napaipait dit tipoy da Appit
ta pinangkamos na da apappet kan aposit
un nampadan napait.

Umalis si Appit upang manggulay. Ang mga gulay niya ay papaya at ampalaya. Iniuwi niya ang mga ito sa bahay ng pinsan niya. Iniluto ni Appit ang mga gulay sa lutuan ng kaniyang pinsan. Pinaghalo nila ang ampalaya at murang uway ng pinsan niya. Niluto niya.

Kumain na sila. Napakapait ng gulay nina Appit sapagkat pinaghalo nila ang ampalaya at murang uway na parehong mapait.

umoy - alis

*tipoy - gulay

apaya - papaya

apappet - ampalaya

*datong - uwi

boloy - bahay

kapingsan - pinsan

*titippoyan - lutuan (ng ulam)

kamos - halo

aposit - murang uway

utu - luto

kan (mangan) - kain

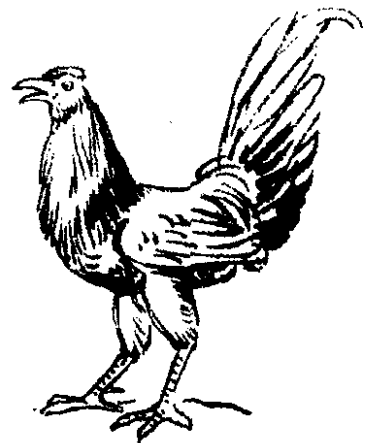
pait - pait

pada - pareho

Si Apu awad osan pulukanan kawitan nan napolkas
 un pipiyaona. Sin-algawan si Apu ummoy na impallut
 dit kawitan. Pinustaana si pitumpulum pesok.
 Sadat pangat nampakuy dat dit ilugi da dit pallut.
 Nasulag dit kapallut dit kawitan Apu.
 Naptod dit payak na ot napilay pay. Naid
 dit namnaman Apu un mangabak. Intallay na
 dit kawitan nat dit pong-ad dit pau. Papuutona
 dit koon. Intallay nat dit boloy da, intipcy da.

apu - lolo
 osa - isa
 puluk - kain (ng manok)
 kawitan - tandeng
 polkas - puti
 piya - gusto
 algaw - araw
 umoy - alis
 pallut - sabong
 pusta - pusta

Gustong-gusto ni Lolo ang kaniyang puting tandang. Isang araw ay umalis si Lolo upang isabong ang tandang. Pinustahan niya ito ng pitumpung piso. Ang mga nangunguna ay sumigaw upang simulan na ang sabong. Matapang ang kalaban ng tandang ni Lolo. Nabali ang isa niyang pakpak at napilay pa. Wala nang pag-asang manalo si Lolo. Dinala niya ang tandang sa paanan ng puno ng mangga. Inisip niya ang gagawin. Dinala niya sa kanilang bahay; iniulam nila.

pitumpulu - pitumpu
 pesok - piso
 *pangat - nangunguna
 pakuy - sigaw
 lugi - simula
 *sulag - tapang (galit)
 *kapallut - kalaban
 potod (naptod) - bali
 payak - pakpak
 pilay - pilay
 naid - wala

nama - asa
 abak - palo
 tallay - dala
 pong-ad - paanan
 pau - mangga, puno na
 mangga
 puut - isip
 koon - gawa
 tallay - dala
 boloy - bahay
 tipoy - ulam

Nansolwak da Ling-aw kan Takinaw. Adu dat tagun ummoy nakasolwak. Luwang dit nansolwakan dan kinan dat tagu. Adu dit kindaw dat kabagiyon Takinaw si kodaw Takinaw sidat kapon kan Ling-aw. Dakol dit payaw un intod Ling-aw si ingilin Takinaw.

*solwak - pamanhikan

adu - dami

tagu - tao

ummoy - punta

luwang - kalabaw

kan - kain

*kodaw (kindaw)- hingi
(hininging dote)

Nagkaroon ng pamanhikan kina Ling-aw at Takinaw.
Marami ang mga taong pumunta sa pamanhikan.
Sa pamanhikang ito ay kalabay ang kinain ng mga
ato. Malaki ang hininging dote ng mga kamag-anak
ni Takinaw sa partido ni Ling-aw. Malaking bukirin
ang ibinigay ni Ling-aw bilang dote kay Takinaw.

kabagiyon - kamag-anak

*kapon - partido

dakol - laki

payaw - bukid

itod - bigay

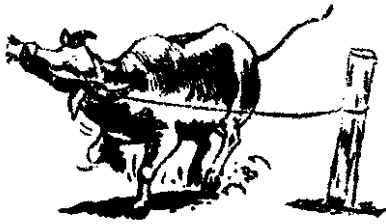
ingilin - dote

Nandolmang si Pawak sin wangwang. Naawingana
dat duwan luwang un nantiliw sidit payaw.
Sadit naiwayway un luwang kuwan Bowat. Nalaw-anan
dit luwang un nasiluwan si kinawad.
Inwalgawag Pawak dat luwang un nantiliw.
Ot niwodwodan dat kaaduwan dit kokwan
di luwanga masugat un nantiliw.

dolmang - tawid
wangwang - ilog
awing - sulyap
duwa - dalawa
luwang - kalabaw
tiliw - away
payaw - bukid
wayway - alpas

Tumawid si Pawak sa ilog. Nasulyapan niya ang dalawang kalabaw na nag-aaway sa bukid. Kay Bowat ang nakaalpas na kalabaw. Malubha ang kalabaw na natatalian ng kawad. Ipinagbigay-alam ni Pawak ang pag-aaway ng mga kalabaw at sinunod ng karamihan ang dapat gawin sa mga kalabaw na nasugatan dahil sa pag-aaway.

law-an - lubha

silu - tali

kinawad - kawad

*walgawag - bigay-alam

wodwod - sunod

adu (kaaduwan) - dami
(karamihan)

koon (kokwa) - gawa

sugat - sugat

Sat osan algaw, ummoy si Gawan mangayaw.
Yoong ibagan dit asawa na un mangidaw yan
ta asi na umoy sit ilin ina ud kayawon, dalapnu
maid ud maipasamak kan siya.

Nu napiya dit idaw na, ituluy nan umoy mangayaw
kad awad ud maala na si ulun di tagu. Yoong
nu nadadag dit idaw na, madi na ud ituluy ta tuwan
nu siya ud patoyon da.

Isang araw ay humayo si Gawan sa pamumugot. Pero sinabihan siya ng kanyang asawa na humanap muna ng palatandaan ng ibon bago pumunta sa lugar na pagpupugutan niya upang walang kamalasang dumating sa kaniya. Kung maganda ang palatandaan ng ibon ay itutuloy niya ang paghayo at maaaring may makuha siyang ulo ng tao. Subalit kung masama ang palatandaan, huwag na niyang ituloy at baka siya pa ang mapatay nila.

osa - isa	pasamak - malas
algaw - araw	(pangyayari)
umoy - hayo	piya - ganda
*kayaw - pugot	tuluy - tuloy
baga - sabi	ala - kuha
asawa - asawa	ulu - ulo
idaw - palatandaan ng ibon	tagu - tao
ili - lugar	dadag - sama
maid - wala	*madi - huwag
	patoy - patay

Sinay-ang Boy-ang dit babuy kalabyan.
Inutun dit asawa na ot pinakanan da
dadit kaili dan iyAb-abaan un ummoy
nang-ay-ayaw. Tinang-il da dit nalam-ok
ot kinullating da sidat kailiyan da.
Simpipissay dit nabun-an ot intalipon da
ta kuwan dat anak da.

say-ang - sibat
babuy - baboy-ramo
kalabyan - kahapon
utu - luto
asawa - asawa
ken - kain
kaili - bisita
ummoy - dating
ay-ayaw - dalaw

Nanibat ng baboy-ramo si Boy-ang kahapon. Iniluto ito ng asawa niya at ipinakain sa mga bisita na mula sa Ab-abaan na dumating upang dumalaw. Pinili nila ang malalambot at hinati-hati at ibinahagi nila sa mga kapitbahay. Isang piraso ang natira at itinabi nila ito para sa kanilang mga anak.

tang-il - pili
lam-ok - lambot
*kullating - hati at bahagi
kailiyan - kapitbahay
pissay - piraso
bun-an -
talipon - tabi
anak - anak

Wiswis-it si osan bigbigat, ummoy dat malong-ag
Dong-as nang-ay-ayaw ud Malaap. Tinangyan
dat Dong-as un os-ossaan sidit boley. Matalok
si Dong-as ta wayanan mang-alimoka umal-algaw.

Nanggadusa nangan yoong laweng ta nadus-ulan,
nasigsig-ok. Inam-ammaanan umminum si nalin-awan
danum, yoong siya payon. Impadas nan umangos
si akit; siya payon. Impadas nan umangos si adu
kan mansap-uy; siya payon ta mansigsig-ok. Inala na
dit say-ang ot intipak nat dit bonog na.
Mansigsig-ok payon.

Utdit iyagay nal lawa okyanon, nagasmok na
dit am-amuga inul-ulnug dit apu nan lalaki un nu
masigsig-ok ta ibaga ta un: "Sigsig-ok, umoy kat
bagang amkok." Kad dagus maid dit sigsig-ok.

wiswis-it - madaling-araw
osa - isa
bigbigat - umaga
ummoy - alis
malong-ag - magulang
ay-ayaw - dalaw
taynan (tinangyan) - iwan
boley - bahay
talok - tuwa
waya - malayang panahon
alimok - laro
umal-algaw - hanggang sa
maghapon
gadus - dali

Isang umaga nang madaling-araw pa ay umalis ang mga magulang ni Dong-as upang dumalaw sa Malaap. Iniwanan nilang nag-iisa si Dong-as sa bahay. Natuwa si Dong-as sapagkat mayroon siyang malayang panahon na makapaglaro hanggang sa maghapon.

Nagmamadali siyang kumain subali't malas at naimpatso siya at sininok. Dahan-dahan siyang uminom ng malamig na tubig subali't naroon pa rin. Sinubukan niyang huminga ng kaunti. Sinubukan niyang huminga nang malalim at humihip, naroon pa rin ang kaniyang sinok. Kinuha niya ang sibat at ipinal sa kaniyang likod subali't sinisinok pa rin siya.

Nang halos mawalan na siya ng pag-asa ay naalaala niya ang bulong na sinasabi ng kaniyang lolo sa sandaling siya ay sinisinok. "Sinok, pumunta ka sa lalamunan ng babaing usa." At biglang nawala ang sinok.

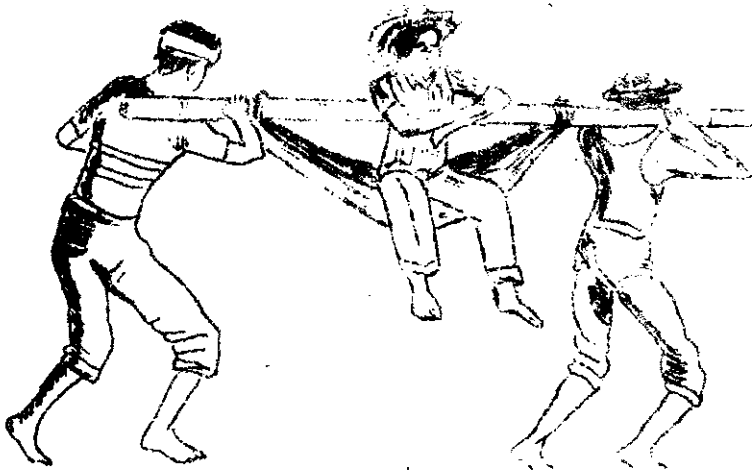
kan (nangan) - kain
*laweng - malas
*dus-ul - impatso
sigsig-ok - sinok
*am-ammaan - dahan-dahan
inum - inom
lin-awa -
danum - tubig
padas - subok
angos - hinga
akit - unti (kaunti)
*adu - lalim
sap-uy - hihip

ala - kuha
say-ang - sibat
tipak - palo
bonog - likod
gasmok - alaala
*am-amug - bulong
ul-ulnug - sabi-sabi
(sawikain)
apu (lalaki) - lolo
umoy - punta
bagang - lalamunan
amkok - babaing usa
dagus - bigla
maid - wala

Sin-algawan ummoy si Lang-ay nangay-ayaw sidat mamallong-ag nad Malaap. Intallay na si Mang-eg si bulun na. Dummagas dad Baay utdit kuwan da Baatan. Naganasan da ta nan-utu ut lait. Nilaw-anan dan nangan ot insuyop day yan.

Lumin-awa man, kaysan da yoong inggaw da man sin Malakbuut, indangkas da dadit adun ut-ut un gingngat dit paksiw. Kingwa da uman dit adun kakan. Nangeko-ekon kan nang-ang-anglos san nangan. Nampasigab dat buwang. Adi daon ud makakiyang.

Utdit gumidgidam, naipya ta nailan ud Daw-in dida. Nambaag si adun tagu ot binuligan da dida. Indalan da didat din kuwan da Liw-ag ingganat gummilog da. Kukummat aw-aw dit ata da kan lummum-oy dit long-ag da. Lumabas mampay liman labi kumiya daon.

osa (sin-) - isa
 algaw - araw
 umoy - punta
 ay-ayaw - dalaw
 mamallong-ag - kamag-anak
 *tallay (si bulun) - sama
 *dagas - daan
 kuwa - ari
 ganas - tuwa
 utu - luto
 lait - gabi
 law-an - labis
 ken - kain
 suyop - tulog
 *lin-awa - lamig

Isang araw ay pumunta si Lang-ay sa kanyang mga kamag-anak sa Malaap upang dumalaw. Isinama niya si Mang-eg. Dumaan sila sa bahay na kinaroroonan ng mga pag-aari ni Baatan. Natuwa sila sapagka't nagluto siya ng gabi. Kumain sila ng labis at natulog muna.

Nang lumamig na ang panahon ay umalis sila subali't tumigil sila sa Malakbuut. Nakakita sila ng maraming batu-bato na nahuli sa mga bitag. Kumain na naman sila nang maraming pagkain. Matatakaw sila at gusto pang kainin ang lahat. Sinaktan sila ng tiyan kaya hindi na sila makalakad.

Mabuti na lang at nang hapon na ay nakita sila ni Daw-in. Tumawag siya ng maraming tao at binuhat nila sila. Dinala nila sila sa lugar na pag-aari ni Liw-ag hanggang sa lumakas. Pumuti ang mga mata na kulay hugas-bigas at humina ang mga katawan nila. Lumipas ang limang gabi at sila ay gumaling na.

*kaysan - alis	piya - buti
inggaw - tigil	ila - kita
*dangkas - kita	baag - tawag
adu - dami	tagu - tao
*ut-ut - batu-bato	bulig - buhat
kona (gingnga) - huli	dalan - dala
paksiw - bitag	ingganat - hanggang
koon (kingwa) - gawa	bilog - lakas
eko-ekon - takaw	aw-aw - hugas-bigas
anglos - kinain ang lahat	ata - mata
sigab - sakit	lum-oy - hina
buwang - tiyan	long-ag - katawan
adi - hindi	labas - lipas
kiyang - lakad	lima - lima
gidgidam - hapon	labi - gabi
	*piya (kummiya) - galing